

Секція 8

Проблеми психологічного розвитку дитини

*Ничипорук Л. Ю.
студентка IV курсу
спеціальності 053 «Психологія»
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім.
акад. С. Дем'янчука»*

*Науковий керівник:
Михальчук Ю. О.
к. психол. н., доцент,
завідувач кафедри психології
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім.
акад. С. Дем'янчука»*

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ПІДЛІТКІВ

Підлітковий вік це перший перехідний період у житті кожної людини, а саме перехід від дитинства до зрілості. Саме в підлітковому віці закладаються основи емоційної стійкості у зрілі роки. У загальних особливостях підліткового віку відзначаються мінливості настроїв та емоційна нестійкість. В сучасній психологічній науці з'явився цілий напрям досліджень емоційної сфери підлітків, провідними дослідниками стали: Д. І. Федштейн, А. О. Реан, Л. І. Божович, І. С. Кон, П. В. Симонов, С. Л. Рубінштейн, Л. С. Виготський, В. Вундт, О. М. Леонт'єв, Ю. В. Давидова та ін. Науковці наголошують що підлітковий вік – це найбільш складний та бурхливий період у формуванні особистості підлітка, який характеризується глибокими змінами в соціальному та емоційному розвитку, що насамперед пов'язано з фізіологічною перебудовою організму, зумовленою статевим дозріванням організму [1; 2].

У зв'язку з тим ,що в підлітковому віці інтенсивно формується самооцінка та розвивається особистісна рефлексія підліток прагне пізнати свій внутрішній світ, свою індивідуальність ,шукає себе та свій майбутній шлях по житті. Особливо це сприяє емоційному самопізнанню, емоційному самоусвідомленню. У цей період збільшується необхідність розуміння емоцій оточуючих людей та управління ними, оскільки провідною діяльністю стає інтимно-особистісне спілкування з однолітками [2; 3; 4]. Для підлітків важливо в цей період бути прийнятим оточенням, тому вони не лише хочуть успішно налагоджувати емоційні контакти з товаришами, а й емпатійно взаємодіяти з ними [5]. Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу[1; 4] можна виділити основні тенденції які спостерігаються в

емоційному розвитку підлітків: підвищена особистісна тривожність, яка пов'язана з уявленнями про себе, самооцінкою та критичним ставленням до себе; в значному ступені розвинене почуття належності до певної соціальної групи, саме тому вони сильно переживають несхвалення товаришів, ніж осуд батьків чи вчителів; підвищена емоційна збудливість яка зумовлена статевим дозріванням, неврівноваженістю процесів збудження й гальмування з явним домінуванням перших, завдяки цьому підлітки схильні до афектів, та бурхливо виявляють свої емоції: вони швидко беруться виконувати цікаві завдання, палко відстоюють свої інтереси, можуть щомиті «вибухнути» через їхнє неприйняття і не справедливість щодо них та їх друзів; в підлітковому віці часто присутня суперечливість почуттів, тобто вони палко можуть захищати своїх друзів хоча самі розуміють, що друзі вчинили не правильно та гідні осуду; інтенсивне формування моральних почуттів яке виявляються у взаєминах з іншими; стійкість емоційних переживань порівняно з молодшими школярами;

часта запальність та бурхлива реакція на будь що; порівняні з дітьми молодшого шкільного віку підлітки довго пам'ятають образи і неприємні ситуації; виникнення переживань не тільки через оцінку інших, а й через самооцінку, що виявляється в результаті зростання самосвідомості; розвинене почуття бути потрібним в оточенні, страх того що всі відвернуться; високі вимоги до дружби з однолітками, виявлення спільних інтересів, у випадку не виявлення спільних інтересів про дружбу і мови не може бути.

Науковці стверджують що в підлітковому віці збільшується кількість емоціогенних об'єктів, які мають переважно соціальний характер, знання про емоції стають усе більше опосередкованими. В цей період життя покращується вербальне вираження емоцій порівняно з молодшим шкільним віком. Підлітковий вік характеризується підвищеною емоціональністю, яка проявляється в легкості збудження, різких перепадах настрою, амбівалентності почуттів. Підліток сприймає світ емоційно, емоції виступають як внутрішня мова, як сигнальна система за допомогою якої дізнається про потребу значущість того що відбувається. Підлітковий вік це один з найвідповідальніших та найскладніших періодів становлення та розвитку психіки людини (підлітка).

Загальна характеристика підліткового віку варіює у різних теоріях залежно від їх основної ідеї. Так в психоаналізі домінують ідеї статевого дозрівання і пошуку ідентичності, в когнітивних теоріях – зростання розумових здібностей, в діяльнісному підході – змін провідної діяльності. Однак, всі ці та багато інших підходів об'єднує те що в них існують загальні показники, які характеризують даний вік. Вони визначаються численними соматичними, психічними і соціальними змінами.

Науковець Ю. В. Давидова досліджувала особливості розвитку емоційного інтелекту в підлітковому віці та визначила, що емоційний інтелект має складну структуру, у якій можна виділити лише два фактори: зовнішній аспект (тобто розуміння емоцій) і внутрішній аспект (емоційна

саморегуляція). На думку автора основні функції емоційного інтелекту, полягають в забезпеченні успішності діяльності, та гармонізації процесів внутрішньо особистісної та міжособистісної взаємодії [3].

Також Ю. В. Давидова зазначила що існують статево-рольові відмінності емоцій які пов'язані з соціальними ролями, груповими очікуваннями, соціальними нормами та гендерними установками і доводить що загальний показник емоційного інтелекту у дівчат вищий ніж у хлопців. Це пов'язано на думку автора з тим що у дівчат краще розвинений фактор «розуміння емоцій», емоційна обізнаність, емпатія й розпізнання емоцій оточуючих [3].

Вченими за допомогою методик доведено, що у більшості дітей молодшого підліткового віку емоційний інтелект сформований на низькому рівні ,що проявляється в недостатній здатності розуміти власні емоції та емоції інших людей, а також ними керувати.

Підлітковий вік визначається як етап особливої чутливості, що відображається в легкій збудливості , нестійкості настрою, поєднання полярних якостей проявляються по черзі, крім того визначені характерні риси психологічної взаємодії перехідного віку в гормональних та фізичних процесах, отже на цьому етапі життя підростаючої людини цілком можуть сформуватися такі психічні стани як, фрустрація , агресивність, можливі фобії і тривоги [2, с. 93].

Так, в підлітковому віці йде інтенсивний розвиток емоційної сфери дитини в навчальній і не навчальній діяльності. На – перший план виходять емоції і почуття. Підліток стає емоційно нестійким, вразливим. При несприятливих обставинах можуть виникнути стресові стани, неврози. Щоб уникнути цього просто необхідно, щоб розвиток емоційної сфери йшов правильно, а для цього потрібно щоб батьки приділяли та вчителі приділяли підлітку свою увагу та старались прийняти цей підлітковий період та допомогти його пережити. Розвиток емоцій у підлітковому віці потребує цілеспрямованого психолого-педагогічного впливу з метою збалансованого поєднання когнітивних та емоційний процесів, зумовлених особливостями соціалізації й індивідуалізації дітей підліткового віку.

Список використаних джерел

1. Журавльова Л. П. Психологія емпатії. Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 328с.
2. Заброцький М.М. Вікова психологія: [навч. посіб.]. К.: МАУП, 1998. 92 с.
3. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія(курс лекцій): [навч. посіб.]. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 128с.
4. Реан А. А. Психология подростка: [учебник]. СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. 480с.
5. Фельдштейн Д. И. Психология современного подростка. М.: Педагогика, 1987. 240 с.